

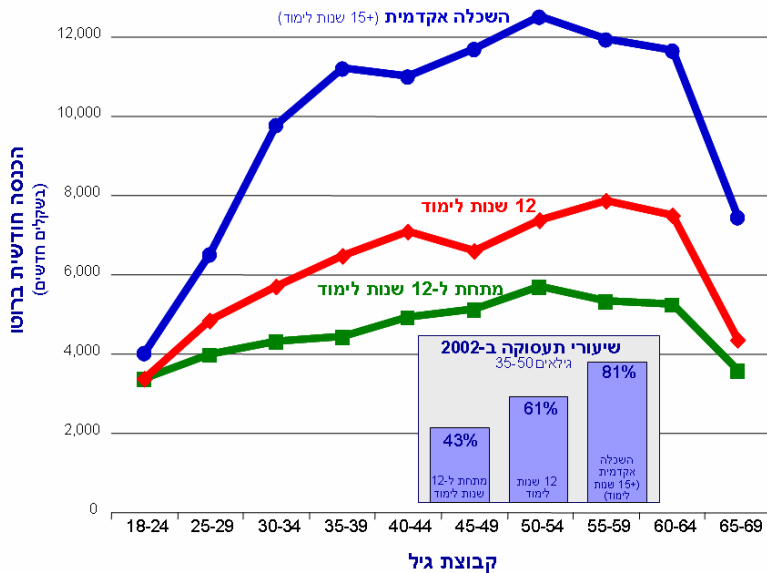
לכו ללמוד

דן בן-דוד

כבר כמעט עשור חוזר עמיר פרץ על פתרון הקסם: העלאת שכר המינימום. לא אכיפת המינימום הנוכחי שמעטים זוכים לקבלו. לא מתן כלים ותנאים להתמודדות בשוק עבודה מודרני ותחרותי. לא תמיכה ברפורמה מקיפה במערכת החינוך כדי לאפשר לילדי ישראל הזדמנות לשדרג את השכלתם היסודית והעל-יסודית באופן משמעותי כדי למנוע נשירה ולהגביר את המספר המסוגל להתקבל לאוניברסיטאות ולמכללות. מי צריך ללמוד כלכלה ולהבין את חוקיה כאשר נדמה שאפשר פשוט לחוקק את כל התוצאות הרצויות?

מה ערכו הכלכלי של החינוך – לפרט ולמדינה? כפי שניתן לראות בגרף, ישנם פערים גדולים למדי בהכנסה. כבר בגילאים 25-29, עובדים שלא סיימו תיכון מרוויחים 4,014 שקלים בממוצע, קצת יותר משכר המינימום. מי שסיימו 12 שנות לימוד, בין אם קבלו תעודת בגרות ובין אם לאו, קבלו 4,860 שקלים בחודש – כלומר תוספת של 21%. בעלי השכלה אקדמית עם 15 שנות לימוד לפחות הרוויחו 6,540 שקלים, שהם 35% יותר מבעלי 12 שנות לימוד ו-63% יותר ממי שלא סיימו תיכון. הפערים רק הולכים וגדלים עם הגיל.

הכנסה לפי השכלה וגיל ב-2002

מקור: דן בן-דוד, אוניברסיטת תל-אביב
עיבוד נתוני סקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

לא רק שההכנסות גדלות עם ההשכלה אלא גם שיעורי התעסוקה. בגילאי העבודה העיקריים, מגיל 35 עד גיל 50, רק 43% מבעלי ההשכלה הנמוכה מעוסקים. כמעט מחצית יותר מועסקים מקרב מסיימי תיכון (61%) וישנה קפיצה משמעותית נוספת, ל-81% בין בעלי השכלה אקדמית.

מה שוויה של ההשכלה על פני חייו של אדם? התמונה כאן כמובן אינה מדויקת כי היא מספקת מבט על כל הגילאים בנקודת זמן אחת ואיננה לוקחת בחשבון שיעורים עתידיים של צמיחה, ריבית וכד'. עם זאת, ניתן לקבל הערכה גסה מאוד לגבי סדרי הגודל של ההבדלים בהכנסות. מגיל 25 עד גיל 69, מסיים תיכון מקבל כ-900,000 שקל יותר ממי שלמד פחות מ-12 שנים. בעל השכלה אקדמית מקבל 2.2 מיליון שקלים יותר מבוגר תיכון.

תרומת ההשכלה הינה הרבה מעבר לפרט המשקיע לטובת עצמו. במאמר פורץ דרך שפרסם בסוף שנות

השמונים, הראה חתן פרס נובל בכלכלה רוברט לוקאס איך משפיעות החלטות של יחידים לגבי השקעה בהשכלה על צמיחה בת קיימא של המדינה כולה. לוקאס הבחין בין ה"השפעה הפנימית", קרי השפעה ישירה, לבין ה"השפעה החיצונית" של רמת ההשכלה הקולקטיבית במדינה. במילים אחרות, רמת חינוך אישית משפיעה על רמת החיים – אך ככל שרמת החינוך הכוללת במדינה גבוהה יותר, כך גוברת השפעת ההשכלה האישית על רמת החיים ועל קצב צמיחתה.

ישנו ביסוס אמפירי לקשר בין השכלה לצמיחה. באחד המאמרים הבולטים המבססים קשר זה, הכלכלנים אריק הניושק ודניס קימקו מראים כיצד לאיכות החינוך במדינה (כפי שהיא נמדדת במבחנים הבינלאומיים) השפעה ניכרת על קצב הצמיחה – עוד יותר אפילו ממספר שנות הלימוד שלהן השפעה מובהקת כשלעצמן על הצמיחה.

לעמיר פרץ, שלי יחימוביץ' וחבריכם החדשים במפלגת העבודה: החדשות הרעות הן שאין פתרונות קסם. בניגוד לתפיסתכם, כלכלה זה אכן מדע ולא "השקפת עולם" (שלי יחימוביץ', הארץ, 2/12/2005). לא משיגים הכנסות גבוהות ולא נלחמים בעוני עם טלאים מלאכותיים כתחליף לתוכנית מערכתית. הגיעה העת להחלפת דיסקט בפוליטיקה הישראלית, מיהירות הבורות והחובבנות למקצוענות המאפיינת אותנו בתחומים כה רבים מחוץ לפוליטיקה. ככל שתפנימו זאת מהר יותר, יהיו לכם הכלים המינימאליים להתמודדות רצינית בבעיותיה הקיומיות של ישראל בתחום הכלכלי-חברתי.